

Vergaderjaar 2023–2024

21 501-07

Raad voor Economische en Financiële Zaken

FW

BRIEF VAN DE MINISTER VAN FINANCIËN

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 4 oktober 2023

Hierbij zend ik u het verslag van de Eurogroep en informele Ecofinraad van 15 en 16 september 2023.

Conform de toezegging in de Kamerbrief over bankwinsten en ECB monetair beleid¹ heb ik de uitwerking van het ECB-beleid in de Eurogroep aan de orde gesteld. In het verslag ga ik ook in op de toezegging aan de Tweede Kamer over in de EU aandacht vragen voor accijns op e-sigaretten. Tevens ga ik in op de ontwikkelingen rondom de digitale euro, conform het verzoek van de Tweede Kamer hierover. Tot slot wordt in het verslag uitgelegd hoe uitvoering is gegeven aan de motie van het Tweede Kamerlid Gündogan waarin de regering wordt verzocht om in EU-verband in te zetten op meer inzicht in het totaal aan ongerealiseerde verliezen.

De Minister van Financiën,
S.A.M. Kaag

¹ Kamerstukken II 2022/23, 2023D36363.

Verslag Eurogroep en informele Ecofinraad van 15 en 16 september 2023, toezeggingen uit het Commissiedebat Eurogroep/informele Ecofinraad d.d. 13 september 2023 en toezegging uit het plenair debat Belastingplan d.d. 9 november 2022

Eurogroep

Macro-economische ontwikkelingen, inclusief een gedachtewisseling met de voorzitter van de ECON commissie van het Europees Parlement

De Eurogroep, leden van de Europese Commissie, de president van de Europese Centrale Bank (ECB) en de voorzitter van het Comité van Economische en Monetaire Aangelegenheden (ECON) van het Europees Parlement hebben van gedachten gewisseld over de macro-economische ontwikkelingen en uitdagingen in de eurozone.

De voorzitter van de Eurogroep gaf als opening van de bijeenkomst een beschouwing op de macro-economische situatie, gevolgd door presentaties van de Europese Commissie. Daarbij gaf de Europese Commissie een toelichting op haar Lenteraming² en presenteerde zij haar tussentijdse zomerraming³. De ECB informeerde de Eurogroep over de meest recente beslissingen en over haar meest recente macro-economische projecties. De voorzitter van ECON lichtte het perspectief van het Europees Parlement toe. De instellingen gaven aan dat de meest recente cijfers wijzen op een licht verlies aan momentum van de economie van het eurogebied, een afname van de totale inflatie en aanhoudend sterke veerkracht van de arbeidsmarkten.

Lidstaten gingen in op de economische prestaties van de eurozone, het concurrentievermogen op de middellange termijn en op het coördineren van beleid dat noodzakelijk is in een steeds complexere geopolitieke context. Meerdere lidstaten erkende het verlies aan groeimomentum en gaven aan dat dit niet onverwachts is in de context van recente economische schokken en de implementatie van anti-inflatoir beleid. Niettemin constateerde meerdere lidstaten dat in sommige landen robuuste groei aanhoudt en dat de arbeidsmarkt over de hele linie opmerkelijke veerkracht vertoont.

Tevens benadrukten veel lidstaten, waaronder Nederland, het belang van voortgang op de kapitaalmarktunie. Conform de toezegging in de Kamerbrief over bankwinsten en ECB monetair beleid⁴ stelde Nederland ook de uitwerking van het ECB-beleid aan de orde, in het bijzonder de hoge bankwinsten als gevolg van dit beleid. Dit punt kreeg bijval van meerdere lidstaten.

Voordracht benoeming nieuw directielid ECB

Per 1 november 2023 is er een vacature in de directie van de Europese Centrale Bank (ECB), aangezien Fabio Panetta op 31 oktober 2023 uit dienst zal treden als lid van de directie van de ECB. Voor de vrijgekomen functie konden lidstaten kandidaten aandragen tot en met 30 augustus 2023. Er was één kandidaat voorgedragen door Italië, Piero Cipollone.

² Spring 2023 Economic Forecast: an improved outlook amid persistent challenges (europa.eu).

³ Summer 2023 Economic Forecast: Easing growth momentum amid declining inflation and robust labour market (europa.eu).

⁴ Kamerstukken II 2022/23, 2023D36363.

De Eurogroep vond overeenstemming over de voordracht van Piero Cipollone voor benoeming tot nieuw directielid van de ECB per 1 november 2023. De Europese Raad zal besluiten over deze benoeming van een lid van de directie van de ECB met gekwalificeerde meerderheid van stemmen op aanbeveling van de Raad, die het Europees Parlement en de Raad van Bestuur van de ECB vooraf heeft geraadpleegd.

Overig – Update ratificatie van het ESM-verdrag

De Eurogroep kreeg een update over de stand van zaken ten aanzien van de ratificatie van het gewijzigde ESM-verdrag. Alleen Italië moet het gewijzigde ESM-verdrag nu nog ratificeren voordat het daadwerkelijk in werking kan treden. De Minister van Financiën van Italië lichtte toe dat de behandeling van de ratificatie van het herziene ESM-verdrag in het parlement niet eerder zal plaatsvinden dan november 2023.

Informele Ecofinraad

Op vrijdag 15 en zaterdag 16 september vond de informele Ecofinraad plaats. Zoals gebruikelijk bij een informele Ecofinraad waren ook ditmaal de gouverneurs van de nationale banken van de EU-lidstaten uitgenodigd. Op vrijdag vonden twee werksessies plaats waarvoor ook de Ministers van Financiën van de 33 lidstaten van de Gemeenschap van Latijns-Amerikaanse en Caraïbische Staten (CELAC) waren uitgenodigd. Ook de ECB, EIB en enkele multilaterale ontwikkelingsbanken waren voor deze sessie uitgenodigd. De delegaties van 60 landen die vrijdag deelnamen vertegenwoordigen gezamenlijk 14% van de wereldbevolking en 21% van het mondiale bbp.

Traditiegetrouw werd voor aanvang van de werksessies een groepsfoto genomen. Op vrijdag met alle Ministers van Financiën van de EU-lidstaten en de landen van de CELAC en op zaterdag met de Ministers van Financiën en de gouverneurs van de nationale centrale banken van de EU-lidstaten.⁵

Werksessie EU-CELAC Global Gateway investeringsagenda (15 september 2023)

De veranderende geopolitieke context in de wereld vraagt om een zichtbaar, eensgezind en geïntegreerd optreden van de EU in de wereld. Hiertoe lanceerde de Europese Commissie eind 2021 de EU *Global Gateway*. *Global Gateway* is een strategisch initiatief om tot 2.027 EUR 300 mld. aan investeringen te mobiliseren t.b.v. duurzame projecten in partnerlanden van de EU. Binnen *Global Gateway* worden diversie financiële modaliteiten van de EU en haar lidstaten, zoals Neighbourhood, Development and International Cooperation Instrument (NDICI), InvestEU en Horizon, gezamenlijk ingezet via *Team Europe*. De EIB tracht hiervan EUR 100 mld. te mobiliseren.

Team Europe bestaat uit de EU, de lidstaten, de nationale ontwikkelingsbanken van de lidstaten, de EIB en de EBRD. Door de expertise en middelen van deze deelnemers te bundelen en nauwer samen te werken, wordt getracht om meer impact te bewerkstelligen. Het overkoepelende doel is een geïntegreerd EU-buitenlandbeleid dat zich richt op mondiale outreach en versterkte banden van de EU met partnerlanden.

⁵ <https://spanish-presidency.consilium.europa.eu/media/unlg2p5j/foto-de-familia-ue-celac-ecofin.jpg?cc=0,0.15540540540540546,0,0&width=2080&height=1170&rnd=133393451792200000> en <https://spanish-presidency.consilium.europa.eu/media/3oljauoo/foto-familia-ecofin-15-sep.jpg?width=2080&height=1170&rnd=133395045392270000>.

In juli 2023 kwamen de leiders van de EU en het Latijns-Amerika en Caribisch gebied een investeringsagenda overeen om zowel particulier kapitaal als publieke financiering te mobiliseren die de groene, digitale en sociale transitie en de ontwikkeling in Latijns-Amerika en het Caribisch gebied moet versnellen. De investeringen richten zich op sectoren als energie, transport, infrastructuur, digitalisering, gezondheidszorg, onderwijs en onderzoek.

Veel aanwezige Ministers benadrukten in hun bijdrages tijdens de werksessie het belang van de *Global Gateway* Investeringsagenda om de gevolgen van klimaatverandering tegen te gaan en de wereldwijde biodiversiteit van de planeet te behouden. Vooral kleine eilandstaten in ontwikkeling (Small Island Developing States; SIDS) wezen op de acute gevolgen van klimaatverandering waarmee zij te maken hebben. Tevens noemde enkele aanwezige Ministers van zowel EU-lidstaten als de CELAC het belang van het MERCOSUR-handelsakkoord om groei te bewerkstelligen.

Tijdens de werksessie spraken de Ministers van Financiën van de EU en CELAC hun vastberadenheid uit om een monitoring- en follow-upmechanisme op te zetten om de *Global Gateway* Investeringsagenda met succes uit te voeren, bestaande uit de volgende elementen:

- actuele monitoring van elk project door de Europese Commissie met steun van instellingen zoals de CAF-Ontwikkelingsbank van Latijns-Amerika, de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank (IDB) en de Europese Investeringsbank (EIB);
- elke twee jaar een top op hoog niveau tussen de EU en de CELAC;
- oprichting van een one-stop-shop in de CELAC-landen om investeringen te stroomlijnen, het ondernemingsklimaat te verbeteren en de implementatie van projecten te vergemakkelijken.

Ook Nederland sprak tijdens de werksessie zijn steun uit voor een eerlijke, groene en digitale transitie via een *Global Gateway*-investeringsagenda. Nederland zet zich actief in om de *Global Gateway* tot een succes te maken en de samenwerking binnen *Team Europe* te versterken. De *Global Gateway* sluit aan op de Nederlandse inzet om de positie van de EU als geopolitieke speler te versterken, de impact van Nederlandse ontwikkelingssamenwerking te vergroten via de EU en het Nederlandse verdienvermogen in het buitenland te bevorderen.

Werksessie EU-CELAC Huidige staat van het wereldwijde financiële vangnet (15 september 2023)

Tijdens de tweede werksessie bespraken de Raad en de Ministers uit Latijns-Amerika en het Caribische gebied hoe de capaciteit van multilaterale financiële instellingen en ontwikkelingsbanken kan worden versterkt om het mondiale financiële vangnet te versterken. Het voorzitterschap had voor deze discussie vooraf drie mogelijk gespreksonderwerpen aangegeven: (i) het versterken van de rol van het IMF in het centrum van het mondiale financiële vangnet, (ii) manieren om schuldbehandeling te verbeteren, en (iii) de hervorming van multilaterale ontwikkelingsbanken.

In de gedachtewisseling die volgde werden veel specifieke voorstellen gedaan over de mogelijke hervorming van de mondiale financiële architectuur. Het gesprek was daarmee ook een inleiding op de jaarvergaderingen van het IMF en de Wereldbank die in oktober 2023 worden gehouden te Marrakesh. Landen benadrukten de centrale rol van het IMF in het mondiale financiële vangnet en steunden het tenminste behouden van de huidige omvang van IMF-middelen. Om de toegang tot financiering te verbeteren spraken Ministers steun uit voor een verhoging van

permanente quota-middelen van het IMF. Er werd opgeroepen tot extra bijdrage aan de *Poverty Reduction and Growth Trust* die het IMF in staat stelt om concessionele financiering te verstrekken aan lage-inkomens landen.

Veel Ministers onderstreepten het belang van gecoördineerde schuldherstructurering en de hervorming van multilaterale ontwikkelingsbanken om meer financiering beschikbaar te maken voor mondiale uitdagingen. Voor het financieren van onder andere *global public goods* en de klimaattransitie dient bovendien privaat kapitaal te worden gemobiliseerd.

Ontbijt – herziening Europees begrotingsraamwerk (16 september 2023)

Tijdens het Ecofinraad ontbijt wisselden de lidstaten van gedachte over de herziening van het Europees begrotingsraamwerk (Stabiliteits- en Groepact, SGP). Als huidig voorzitter van de EU schetste Spanje de gemaakte voortgang op de vier verschillende hoofdthema's van het voorstel, te weten (1) institutionele verhoudingen, (2) waarborg voor voldoende ambitieuze schuldafbouw, (3) ruimte voor investeringen en prikkels voor hervormingen en (4) effectieve handhaving en nationaal eigenaarschap. Het Spaanse voorzitterschap benadrukte vervolgens het belang om de komende tijd voortgang te maken, en riep de lidstaten op tot compromisbereidheid teneinde nog dit najaar tot een akkoord te komen. De Europese Commissie en de ECB sloten zich bij deze oproep aan.

Veel lidstaten onderstreepten het belang om dit najaar een akkoord te bereiken, hoewel dit volgens meerderen een ambitieuze tijdslijn is. Meerdere lidstaten benadrukten het belang van het waarborgen van voldoende schuldafbouw en versterkte handhaving. Enkele lidstaten steunden het idee voor de versterking van de rol van de EFB. Enkelen zeiden ook een grotere rol voor nationale begrotingsautoriteiten te willen, terwijl anderen zich hier juist tegen uitspraken. Een groep lidstaten benadrukte het belang dat het nieuwe raamwerk voldoende ruimte biedt voor investeringen, zoals defensie-uitgaven en uitgaven onder EU-programma's. Sommige lidstaten gaven aan tegen vormen van investeringsuitzonderingen te zijn. Meerdere lidstaten hielden het pleidooi dat het nieuwe raamwerk anticyclisch moet zijn en nationaal eigenaarschap moet vergroten.

De inbreng van Nederland was conform de inzet zoals gecommuniceerd in het BNC-fiche⁶ en in de geannoteerde agenda voor de Ecofinraad vergadering van 14 juli 2023 en 16 september 2023⁷.

Ontbijt – Bespreking stand van zaken benoeming nieuwe EIB president (16 september 2023)

De termijn van de president van de Europese Investeringsbank (EIB) Werner Hoyer loopt op 31 december 2023 af. Momenteel loopt de verkiezingsprocedure voor zijn opvolger. Als huidig voorzitter van de Raad van Gouverneurs van de EIB coördineert België de procedure. De Minister van Financiën van België gaf de leden van de Ecofinraad tijdens het Ecofinraad-ontbijt een korte uiteenzetting van dit proces de komende tijd. De verwachting is dat eind oktober 2023 de officiële benoemingsprocedure volgens de EIB benoemingsvoorschriften zal starten.

⁶ Kamerstukken II 2022/23, 2023D23853.

⁷ Kamerstukken II 2022/23, 2023Z12510; Kamerstukken II 2022/23, 2023Z14817.

Nederland zal een positie bepalen nadat de interne procedures van de Bank doorlopen zijn. Voor alle EIB-presidentskandidaten geldt dat Nederland in het algemeen graag ziet dat een nieuwe EIB-president aandacht heeft voor de *governance* binnen de Bank, solide bankieren en prudent financieel beleid.

Werkssessie (samen met de gouverneurs van de nationale centrale banken): interactie tussen het begrotings- en monetaire beleid (16 september 2023)]

De Ministers wisselden samen met de gouverneurs van de nationale centrale banken van gedachten over de interactie tussen het begrotings- en monetaire beleid. Op donderdag 14 september maakte de ECB bekend de rente opnieuw te verhogen. Dit betekent dat sinds 20 september de belangrijkste beleidsrente, de depositorente, uitkomt op 4,00%. Dit is de hoogste rente van de ECB ooit. Doel van deze nieuwe renteverhoging is de inflatie verder terug te brengen. De ECB verwacht namelijk dat de inflatie in de eurozone over 2023, 2024 en 2025 resp. 5,4%, 3,0% en 2,2% zal bedragen.⁸ Hiermee blijft de inflatie de komende twee jaar nog boven de doelstelling van 2%.

Veel gouverneurs en Ministers benadrukten in hun bijdrage het belang van goede interactie tussen het begrotings- en monetaire beleid. Specifiek werd vaak ingegaan op de uitdaging om de inflatie weer op de doelstelling van 2% te krijgen. Het tegengaan van hoge inflatie door de centrale bank is effectiever als dit samengaat met bijpassend begrotingsbeleid. Dientengevolge werd ook gewezen op de noodzaak van snelle overeenstemming over herziening van het Stabiliteits- en Groeipact. Ook benadrukten verschillende lidstaten het belang van structurele hervormingen om de hedendaagse en toekomstige uitdagingen het hoofd te kunnen bieden.

Werkssessie (samen met de gouverneurs van de nationale centrale banken): strategische autonomie, economische veiligheid en voorziening van publieke goederen (16 september 2023)

De Raad wisselde van gedachten over de interactie tussen Europese financiële integratie, begrotingsbeleid, Europese publieke goederen, de EU economische veiligheidsstrategie en open strategische autonomie.

Meerdere lidstaten gaven aan dat de diverse uitdagingen, zoals de aanpak van de klimaatcrisis, veiligheid en economische ontwikkeling niet geïsoleerd dienen te worden behandeld en benaderd. Deze vraagstukken zijn onlosmakelijk verbonden en vragen daarmee om een geïntegreerde, strategische benadering. Daarin werd ook een belangrijke opgave gezien voor de nieuwe Europese Commissie.

Nederland erkende in haar bijdrage het belang van Open Strategische Autonomie. Het Nederlands beleid ten aanzien van Open Strategische Autonomie, zoals onder andere uiteengezet in het non-paper dat op 19 juli 2023 is gepubliceerd in samenwerking België, Finland, Portugal en Slowakije, is gebaseerd op drie bouwstenen: het versterken van het politiek-economisch fundament, het mitigeren van risicovolle, strategische afhankelijkheden, en het vergroten van het geopolitieke handelsvermogen.⁹ Daarbij merkte Nederland in de werksessie op het van belang te vinden dat de EU-lidstaten de bereidheid tonen om intensiever en diepgaander samen te werken aan de open strategische autonomie

⁸ <https://www.ecb.europa.eu/pub/projections/html/index.en.html>.

⁹ Kamerstukken II 2022/23, 21 501-02, nr. 2705.

van de EU. Tot slot benadrukte Nederland dat het in de aanpak en operationalisering van belang is om gelijkwaardig samen te werken met het mondiale zuiden.

In de afsluiting van de bijeenkomst wees het Spaanse voorzitterschap op de informele Europese Raad in Granada op 6 oktober aanstaande, waarvan de verwachting is dat de regeringsleiders van de EU juist over deze thematiek van gedachte zullen wisselen.

Overig

Ontwikkelingen digitale euro

Per brief heeft de Tweede Kamer de Minister van Financiën verzocht om, zo lang de onderhandelingen over de wetsvoorstellen ten aanzien van een digitale euro in Brussel lopen en, indien er ontwikkelingen zijn op dit dossier, daarover te rapporteren in de reguliere geannoteerde agenda's bij of verslagen van de Eurogroep/Ecofinraad.¹⁰

In september stond de digitale euro niet op de agenda van de Eurogroep/Ecofinraad. Wel zijn de onderhandelingen op ambtelijk niveau gestart. In het Commissiedebat op 13 september jl. is met de Tweede Kamer de kabinetsinzet zoals geformuleerd in het BNC-fiche besproken. De inhoud van dit BNC-fiche dient als basis voor deze onderhandelingen. De digitale euro staat geagendeerd voor de volgende Eurogroep op 15 oktober 2023. De Kamer ontvangt nadere informatie via de geannoteerde agenda voor deze Eurogroep.

Uitvoering motie van het lid Gündogan waarin de regering wordt verzocht om in EU-verband in te zetten op meer inzicht in het totaal aan ongerealiseerde verliezen

Op 4 april 2023 is er naar aanleiding van het Commissiedebat «Verduurzaming financiële sector/Toekomst van het Bankenlandschap» door de Tweede Kamer een motie van het lid Gündogan aangenomen, waarmee de regering wordt verzocht om in EU-verband in te zetten op meer inzicht in het totaal aan ongerealiseerde verliezen van banken.¹¹ Op 28 juli jl. heeft de Europese Bankenautoriteit (EBA) haar tweejaarlijkse stresstest gepubliceerd. Daarbij heeft de EBA, naar aanleiding van de onrust op de financiële markten eerder dit jaar, ook een separate analyse van ongerealiseerde verliezen uitgevoerd, welke publiek is gepubliceerd. Nederland heeft zich in zowel de Europese «Economic and Financial Committee» (EFC) van 31 augustus jl. als in het Europese Financial Services Committee (FSC) uitgesproken over de waarde van deze analyse en de EBA verzocht om deze meer structureel uit te voeren en publiek te maken, om zo meer inzicht te verkrijgen in het totaal aan ongerealiseerde verliezen van banken. De EBA heeft aangegeven dat hier nog geen concrete plannen voor zijn, maar dit in overweging te zullen nemen.

Toezegging aan de Tweede Kamer over in de EU aandacht vragen voor accijns op e-sigaretten (plenair debat Belastingplan, 9 november 2022)

De Staatssecretaris van Fiscaliteit en Belastingdienst heeft aan de Tweede Kamer toegezegd in Europees verband aandacht te vragen voor een accijns op e-sigaretten.¹² Het kabinet is in afwachting van de publicatie

¹⁰ Brief van Tweede Kamer der Staten-Generaal, 23 juni 2023, 2023Z11089/2023D27701.

¹¹ Kamerstukken II 2022/23, 32 013, nr. 278.

¹² Kamerstukken II 2022/23, 36 202, nr. 20, item 10.

van een door de Europese Commissie aangekondigd herzieningsvoorstel van de tabaksaccijnsrichtlijn. Tot op heden is de Europese Commissie echter nog niet met een voorstel gekomen. Om die reden heeft de Minister van Financiën op 19 juli 2023 een brief aan de Europese Commissie gestuurd waarin ze aandringt op een voorstel tot herziening van de tabaksaccijnsrichtlijn. In deze brief is specifiek aangegeven dat Nederland het van belang acht dat e-sigaretten binnen de reikwijdte van de tabaksaccijnsrichtlijn worden gebracht. De Europese Commissie heeft hierop geantwoord dat zij nog altijd voornemens zijn om de tabaksaccijnsrichtlijn te herzien. Deze wijziging wordt echter niet eerder dan 2025 verwacht.